

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

6. travnja 2017.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Jednako postupanje prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo – Direktiva 2000/43/EZ – Članak 2. stavak 2. točke (a) i (b) – Kreditna institucija koja zahtijeva dodatan dokaz o identitetu, u obliku preslike putovnice ili boravišne dozvole, od osoba koje traže zajam za kupnju automobila, a koje su se identificirale svojom vozačkom dozvolom u kojoj je navedena zemlja rođenja koja nije država članica Europske unije odnosno Europskog udruženja slobodne trgovine“

U predmetu C-668/15,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Vestre Landsret (žalbeni sud Zapadne Danske, Danska), odlukom od 17. studenoga 2015., koju je Sud zaprimio 14. prosinca 2015., u postupku

Jyske Finans A/S

protiv

Ligebehandlingsnævnet, koji djeluje u ime Ismara Huskica,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: R. Silva de Lapuerta, predsjednik vijeća, E. Regan, A. Arabadjiev (izvjestitelj), C. G. Fernlund i S. Rodin, suci,

nezavisni odvjetnik: N. Wahl,

tajnik: I. Illéssy, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 12. listopada 2016.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

— za Jyske Finans A/S, C. Led-Jensen, *advokat*,

— za dansku vladu, C. Thorning, u svojstvu agenta, uz asistenciju R. Holdgaard, *advokat*,

— za Europsku komisiju, D. Martin i prvotno M. Clausen, a zatim L. Grønfeldt, u svojstvu agenata,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 1. prosinca 2016.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: danski

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 2. stavka 2. točaka (a) i (b) Direktive Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo (SL 2000., L 180, str. 22.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 20., svezak 1., str. 19.) i članka 13. Direktive 2005/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 26. listopada 2005. o sprečavanju korištenja financijskog sustava u svrhu pranja novca i financiranja terorizma (SL 2005., L 309, str. 15.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 9., svezak 2., str. 116.).
- 2 Zahtjev je upućen u okviru spora između Jyske Finansa A/S i Ligebehandlingsnævnet (Odbor za jednako postupanje, Danska), koji djeluje u ime Ismara Huskica, u vezi sa zakonitošću unutarnjeg postupovnog pravila tog društva prema kojem se od osoba koje traže zajam za kupnju automobila, a koje su se identificirale svojom vozačkom dozvolom u kojoj je navedena zemlja rođenja koja nije država članica Europske unije ili država članica Europskog udruženja slobodne trgovine (EFTA) zahtijeva dodatan dokaz o identitetu, u obliku preslike putovnice ili boravišne dozvole.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodna izjava 8. Direktive 2000/43 propisuje da „[s]mjernice o zapošljavanju za 2000. godinu, koje je dogovorilo Europsko vijeće u Helsinkiju 10. i 11. prosinca 1999., naglašavaju potrebu jačanja uvjeta za stvaranje tržišta radne snage koje se temelji na socijalnom uključivanju, osmišljavanjem koherentnog skupa politika čiji je cilj borba protiv diskriminacije prema skupinama poput etničkih manjina”.
- 4 Uvodna izjava 13. te direktive navodi da „bi bilo kakva izravna ili neizravna diskriminacija koja se temelji na rasnom ili etničkom podrijetlu u područjima koja pokriva [navedena d]irektiva trebala biti zabranjena na području cijele [Unije]. [Ta] bi se zabrana diskriminacije trebala odnositi i na državljane trećih zemalja, ali ne pokriva razlike u postupanju na temelju državljanstva i ne dovodi u pitanje propise kojima je uređeno pitanje ulaska i boravka državljana trećih zemalja te njihovog pristupa zapošljavanju i radu”.
- 5 U skladu s člankom 1. Direktive 2000/43, njezina „svrha [...] jest utvrditi okvir za borbu protiv diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla s ciljem ostvarenja načela jednakog postupanja u državama članicama”.
- 6 Članak 2. te direktive navodi:

„1. Za potrebe ove Direktive načelo jednakog postupanja znači nepostojanje izravne ili neizravne diskriminacije na temelju rasnog ili etničkog podrijetla.

2. Za potrebe stavka 1.:

 - (a) izravna diskriminacija postoji ako se prema nekoj osobi zbog njezina rasnog ili etničkog podrijetla postupaju, ako se postupalo ili bi se postupalo nepovoljnije nego prema nekoj drugoj osobi u usporedivoj situaciji;
 - (b) neizravna diskriminacija postoji ako bi naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa doveli osobe određenog rasnog ili etničkog podrijetla u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s drugim osobama, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa objektivno mogu opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njegovo postizanje prikladna su i [nužna].

[...]"

- 7 Na temelju članka 3. stavka 2. Direktive 2000/43, ona ne obuhvaća razlike u postupanju na temelju državljanstva i ne dovodi u pitanje odredbe i uvjete u vezi s ulaskom i boravkom državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva na teritoriju država članica, kao ni postupanje koje proizlazi iz pravnog statusa tih državljana trećih zemalja i osoba bez državljanstva.

Dansko pravo

- 8 Kao što to proizlazi iz zahtjeva za prethodnu odluku, Direktiva 2000/43 prenesena je u dansko pravo putem lov om etnisk ligebehandling (Zakon o jednakom postupanju s obzirom na etničko podrijetlo), čiji članak 3. propisuje:

„Zabranjeno je izravno ili neizravno različito postupanje prema drugoj osobi zbog rasnog ili etničkog podrijetla dotične osobe ili treće osobe.

2. Izravna diskriminacija postoji ako se prema nekoj osobi zbog njezina rasnog ili etničkog podrijetla postupaju, ako se postupalo ili bi se postupalo nepovoljnije nego prema nekoj drugoj osobi u usporedivoj situaciji.

3. Neizravna diskriminacija postoji ako bi naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa doveli do nepovoljnijeg postupanja prema osobama određenog rasnog ili etničkog podrijetla u usporedbi s drugim osobama, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa objektivno mogu opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njegovo postizanje prikladna su i nužna.

[...]"

Glavni postupak i prethodna pitanja

- 9 I. Huskic rođen je u Bosni i Hercegovini 1975., u Danskoj boravi od 1993., a dansko državljanstvo stekao je 2000. I. Huskic i njegova izvanbračna partnerica danskog državljanstva, koja je rođena u Danskoj, kupili su rabljeni auto od prodavatelja automobila. Kupnja vozila djelomično je financirana zajmom Jyske Finans, kreditnom institucijom specijaliziranom za financiranje nabave automobila.
- 10 Navedeni prodavatelj elektroničkom poštom proslijedio je imena i prezimena, adresu, nacionalne identifikacijske brojeve i presliku danskih vozačkih dozvola Jyske Finansu radi obrade zahtjeva za zajam. U tim vozačkim dozvolama ne navodi se nacionalnost njihovih posjednika. Nakon što je Jyske Finans iz podataka u vozačkoj dozvoli I. Huskica utvrdio da je rođen u Bosni i Hercegovini, ta kreditna institucija zatražila je u skladu s vlastitim unutarnjim postupovnim pravilima presliku putovnice ili boravišne dozvole I. Huskica kao dodatan dokaz njegova identiteta. Takav dodatan dokaz nije zatražen od izvanbračne partnerice I. Huskica koja je, prema podacima iz njezine vozačke dozvole, rođena u Danskoj.
- 11 I. Huskic smatrao je da je Jyske Finansov zahtjev diskriminirajući te je pokrenuo postupak pred Odborom za jednako postupanje, koji mu je dodijelio naknadu štete zbog neizravne diskriminacije. Retten i Viborg (okružni sud u Viborgu, Danska) potvrdio je tu odluku smatrajući da je dotična osoba bila izravno diskriminirana.
- 12 Jyske Finans objasnio je da je zahtjev o kojem je riječ u glavnom postupku bio postavljen zbog obveza koje mu nalaže primjena propisa u vezi sa sprečavanjem pranja novca.

- 13 U tim je okolnostima Vestre Landsret (žalbeni sud Zapadne Danske, Danska) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:
- „1. Treba li zabranu izravne diskriminacije na temelju [etničkog] podrijetla iz članka 2. stavka 2. točke (a) [Direktive 2000/43] tumačiti na način da joj je protivna praksa, poput one u predmetu u glavnom postupku, prema kojoj se s osobama koje su rođene izvan neke od zemalja sjeverne Europe, države članice, Švicarske i Lihtenštajna postupa nepovoljnije nego prema osobama rođenima u nekoj od zemalja sjeverne Europe, državama članicama, Švicarskoj i Lihtenštajnu koje se nalaze u usporedivoj situaciji?
 2. U slučaju negativnog odgovora na prvo pitanje, dovodi li takva praksa do neizravne diskriminacije na temelju [etničkog] podrijetla iz članka 2. stavka 2. točke (b) [Direktive 2000/43] – osim u slučaju kada se takva praksa može objektivno opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njezino postizanje su prikladna i nužna?
 3. U slučaju pozitivnog odgovora na drugo pitanje, može li se takva praksa opravdati kao prikladno i nužno sredstvo proširenih postupaka temeljite identifikacije stranaka iz članka 13. [Direktive 2005/60]?”

Ocjena Suda

Prvo i drugo pitanje

- 14 Svojim prvim i drugim pitanjem, koja valja ispitati zajedno, sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 2. stavak 2. točke (a) i (b) Direktive 2000/43 tumačiti na način da mu je protivna praksa kreditne institucije kojom se stranci, u čijoj se vozačkoj dozvoli navodi zemlja rođenja koja nije država članica Unije ili država članica EFTA-e, nameće zahtjev dodatne identifikacije podnošenjem preslike njezine putovnice ili boravišne dozvole.
- 15 Radi odgovaranja na ta pitanja, treba ispitati dovodi li praksa, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, do različitog postupanja na temelju etničkog podrijetla u smislu članka 2. Direktive 2000/43. U tom pogledu valja podsjetiti da u skladu s tim člankom načelo jednakog postupanja znači nepostojanje svake izravne ili neizravne diskriminacije na temelju bilo kojeg od razloga iz članka 1. te direktive. Članak 2. stavak 2. točka (a) navedene direktive pobliže određuje da se za potrebe primjene stavka 1. tog članka smatra da izravna diskriminacija postoji ako se prema nekoj osobi zbog njezina rasnog ili etničkog podrijetla postupa nepovoljnije nego prema nekoj drugoj osobi u usporedivoj situaciji. Usto, iz članka 2. stavka 2. točke (b) te direktive proizlazi da u smislu te direktive neizravna diskriminacija postoji ako bi naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa doveli osobe određenog rasnog ili etničkog podrijetla u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s drugim osobama, osim ako se takva odredba, kriterij ili praksa objektivno mogu opravdati zakonitim ciljem, a sredstva za njegovo postizanje prikladna su i nužna.
- 16 Kao prvo, kad je riječ o pitanju predstavlja li praksa o kojoj je riječ u glavnom postupku različito postupanje koje se izravno temelji na etničkom podrijetlu u smislu članka 1. Direktive 2000/43, valja ispitati treba li se u slučaju poput onoga o kojemu je riječ u glavnom postupku smatrati da je zemlja rođenja izravno ili neraskidivo povezana s određenim etničkim podrijetlom.
- 17 U tom pogledu valja navesti da pojam „etničkog podrijetla” proizlazi iz ideje da se društvene skupine identificiraju osobito zajednicom nacionalnosti, religije, jezika, kulturalnog i tradicijskog podrijetla i životne sredine (presuda od 16. srpnja 2015., ČEZ Razpredelenie Blgarija, C-83/14, EU:C:2015:480, t. 46.).

- 18 Iako se zemlja rođenja osobe ne nalazi na tom popisu kriterija, valja navesti da s obzirom na to da se uz taj popis navodi izraz „osobito”, elementi koji su navedeni nisu taksativni pa nije isključeno da se taj kriterij može nalaziti na tom popisu. Međutim, čak i da se nalazi, valja navesti da bi to bio samo jedan od specifičnih elemenata koji omogućuje donošenje zaključka o pripadnosti osobe određenoj etničkoj skupini, ali u tom pogledu on nipošto nije odlučujući.
- 19 Naime, etničko podrijetlo ne može se utvrditi na osnovi samo jednog kriterija, nego, naprotiv, mora se temeljiti na skupu elemenata od kojih su neki objektivne, a drugi subjektivne naravi. Osim toga, nesporno je da zemlja rođenja ne može općenito i apsolutno zamijeniti skup kriterija na koje se podsjeća u točki 17. ove presude.
- 20 Posljedično, zemlja rođenja ne može sama po sebi biti temelj za opću predmnjevu pripadnosti određenoj etničkoj skupini kojom se utvrđuje postojanje izravne i neraskidive veze između tih dvaju pojmova.
- 21 Štoviše, ne može se predmnijevati da u svakoj suverenoj državi postoji samo jedno etničko podrijetlo.
- 22 Međutim, u glavnom postupku zemlja rođenja I. Huskica jedini je kriterij zbog kojeg su Odbor za jednako postupanje, a zatim Retten i Viborg (okružni sud u Viborgu), utvrdili da predmetna praksa predstavlja diskriminaciju na temelju etničkog podrijetla.
- 23 Dakle, pod pretpostavkom da se zahtjev dodatne identifikacije o kojem je riječ u glavnom postupku može kvalificirati kao „nepovoljno postupanje”, ne može se smatrati da se on izravno temelji na etničkom podrijetlu.
- 24 Usto, kao što to proizlazi iz uvodne izjave 13. i članka 3. stavka 2. Direktive 2000/43, ona se ne odnosi na različito postupanje na temelju državljanstva.
- 25 Iz toga slijedi da praksa poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku kojom se stranci, u čijoj se vozačkoj dozvoli navodi zemlja rođenja koja nije država članica Unije ili države članice EFTA-e, nameće zahtjev dodatne identifikacije podnošenjem preslike njezine putovnice ili boravišne dozvole ne podrazumijeva da u pogledu dotične osobe postoji različito postupanje koje se izravno temelji na njezinom etničkom podrijetlu.
- 26 Kao drugo, kad je riječ o odgovoru na pitanje predstavlja li takva praksa neizravnu diskriminaciju na temelju etničkog podrijetla, valja s obzirom na članak 2. stavak 2. točku (b) Direktive 2000/43 ocijeniti dovodi li ta praksa osobe određenog rasnog ili etničkog podrijetla u posebno nepovoljan položaj u usporedbi s drugim osobama.
- 27 Izraz „posebno nepovoljan položaj”, koji se upotrebljava u navedenoj odredbi, treba shvatiti tako da znači da se posebno osobe određenog etničkog podrijetla zbog predmetne mjere nalaze u nepovoljnom položaju (presuda od 16. srpnja 2015., ČEZ Razpredelenie Blgarija, C-83/14, EU:C:2015:480, t. 100.).
- 28 U tom pogledu pred Sudom je isticano da su, neovisno o tome koje je „nepovoljno” etničko podrijetlo I. Huskica, osobe „danskog etničkog podrijetla” stavljene u povoljniji položaj praksom o kojoj je riječ u glavnom postupku jer nisu podvrgnute predmetnoj obvezi.
- 29 Međutim, dostatno je utvrditi da se ta obveza jednako primjenjuje na sve osobe rođene izvan državnog područja države članice Unije ili države članice EFTA-e.

- 30 Osim toga, valja podsjetiti da neizravna diskriminacija može nastati kada primjena nacionalne mjere, iako je formulirana na neutralan način, zapravo pogađa mnogo veći broj osoba sa zaštićenom osobnom značajkom od onih koje je nemaju (presuda od 16. srpnja 2015., ČEZ Razpredelenie Blgarija, C-83/14, EU:C:2015:480, t. 101. i navedena sudska praksa).
- 31 Međutim, pojam „neizravne diskriminacije” u smislu članka 2. stavka 2. točke (b) Direktive 2000/43, kao što se na to podsjeća u točki 27. ove presude, primjenjuje se samo ako navodno diskriminirajuća mjera stavlja u nepovoljniji položaj pojedinačno etničko podrijetlo.
- 32 Kao što je to naveo nezavisni odvjetnik u točki 64. svojeg mišljenja, postojanje nepovoljnog postupanja ne može se utvrditi na opći i apstraktan način, već na određen i konkretan način u odnosu na povoljnije postupanje o kojem je riječ.
- 33 Iz toga slijedi da se ne može prihvatiti argument prema kojem bi uporaba neutralnog kriterija o kojem je riječ u glavnom postupku, koji se odnosi na zemlju rođenja, vjerojatnije utjecala, općenito govoreći, na osobe „određenog etničkog podrijetla” u usporedbi „s drugim osobama”.
- 34 Isto vrijedi što se tiče argumenta prema kojem uporaba tog kriterija stavlja u nepovoljniji položaj osobe čije je etničko podrijetlo iz zemlje koja nije država članica Unije ili država članica EFTA-e. Naime, valja uputiti na točke 18. do 21. ove presude iz kojih proizlazi da se etničko podrijetlo ne može općenito predmnijevati isključivo na temelju utvrđenja zemlje rođenja.
- 35 Iz toga slijedi da praksa, poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku, ne podrazumijeva postojanje različitog postupanja u pogledu dotične osobe, a koje je neizravno utemeljeno na etničkom podrijetlu.
- 36 U tim okolnostima valja utvrditi da se ta praksa temelji na kriteriju koji nije ni izravno ni neizravno povezan s etničkim podrijetlom dotične osobe. Stoga se ne može smatrati da navedena praksa uspostavlja različito postupanje na temelju etničkog podrijetla u smislu zajedničkog tumačenja članka 1. i članka 2. stavka 2. točaka (a) i (b) Direktive 2000/43.
- 37 S obzirom na prethodna razmatranja, na prvo i drugo pitanje valja odgovoriti da se članak 2. stavak 2. točke (a) i (b) Direktive 2000/43 treba tumačiti na način da mu se ne protivi praksa kreditne institucije kojom se stranci, u čijoj se vozačkoj dozvoli navodi zemlja rođenja koja nije država članica Unije ili države članice EFTA-e, nameće zahtjev dodatne identifikacije podnošenjem preslike njezine putovnice ili boravišne dozvole.

Treće pitanje

- 38 Uzimajući u obzir odgovor na prvo i drugo pitanje, nije potrebno odgovoriti na treće pitanje.

Troškovi

- 39 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (prvo vijeće) odlučuje:

Članak 2. stavak 2. točke (a) i (b) Direktive Vijeća 2000/43/EZ od 29. lipnja 2000. o provedbi načela jednakog postupanja prema osobama bez obzira na njihovo rasno ili etničko podrijetlo treba tumačiti na način da mu se ne protivi praksa kreditne institucije kojom se stranci, u čijoj

se vozačkoj dozvoli navodi zemlja rođenja koja nije država članica Europske unije ili država članica Europskog udruženja slobodne trgovine, nameće zahtjev dodatne identifikacije podnošenjem preslike njezine putovnice ili boravišne dozvole.

Potpisi